

Revisiting Critical Regionalism

For more than five decades, Anglo-American architecture critic and historian Kenneth Frampton has played a prominent role in architecture culture. During this entire period, he has taken a rather exceptional position, operating mainly in the registers of historiography while simultaneously maintaining an engaged relation with contemporary architectural practice. His award at the 2018 Venice Biennale¹ as well as the recent acquisition of his archives by the Canadian Center for Architecture in Montreal and of his library by the University of Hong Kong² illustrate the appreciation for Frampton's contribution to various domains of architecture culture. As a theoretician, he developed perspectives that forge connections between the past and the present, positioning contemporary practice within cultural temporalities. His position between critique and history has had a strong influence on his theoretical thinking. Through theorems such as 'tectonics' and 'material culture', Frampton has furthermore constructed compelling bridges between historical and present-day design practice.

This issue of *OASE* aims to explore Frampton's contribution to architecture, by focusing on one of his most influential theoretical concepts: Critical Regionalism. With this concept Frampton not only contributed to the history of architecture of the second half of the twentieth century, he also unleashed a comprehensive discussion between architecture theorists and critics about postmodernism and the way in which it dealt with references to various traditions. When first proposed around the early 1980s,³ the concept of Critical Regionalism would not only play a role in the history of architecture

Revisiting Critical Regionalism
Tom Avermaete, Véronique Patteeuw,
Léa-Catherine Szacka & Hans Teerds

1

Kritisch regionalisme heroverwogen

Al meer dan vijf decennia lang neemt de Anglo-Amerikaanse architectuurcriticus en historicus Kenneth Frampton een prominente positie in binnen de architectuurcultuur. Frampton was met name actief binnen de architectuurgeschiedenis, maar bleef steeds nauw betrokken bij de ontwerp-praktijk. De prijs die hij ontving op de biënnale van Venetië in 2018¹ en de recente aankoop van zijn archief door het Canadian Center for Architecture in Montréal en van zijn bibliotheek door de Hong Kong University² illustreren een bijzondere waardering voor Frampton's bijdrage aan de verschillende domeinen van de architectuurcultuur. Als theoreticus ontwikkelde hij perspectieven die een verband legden tussen het heden en het verleden en daarbij de hedendaagse praktijk binnen een cultureel tijdsbestek wisten te plaatsen. Zijn positie tussen kritiek en geschiedenis heeft daarbij steeds een sterke invloed gehad

op zijn theoretisch denken. Via begrippen als 'tektoniek' en 'materiële cultuur' wist Frampton bovendien overtuigend bruggen te slaan tussen historische en hedendaagse ontwerp-praktijken.

Dit nummer van *OASE* onderzoekt Frampton's bijdrage aan de architectuur door een van zijn meest invloedrijke theoretische concepten te bespreken: het kritisch regionalisme. Met dit concept droeg Frampton niet alleen bij aan de architectuurgeschiedenis van de twintigste eeuw, maar ontketende hij ook een uitvoerig debat tussen architectuurtheoretici en -critici over het postmodernisme, en over de manier waarop ze verwees naar verschillende tradities binnen de architectuur. Vanaf het moment dat het begrip kritisch regionalisme aan het begin van de jaren 1980 voor het eerst werd geïntroduceerd,³ speelde het niet alleen een rol in de architectuurgeschiedschrijving en -theorie, maar bood het ook een kritisch perspectief voor architecten in de ontwerp-praktijk. Frampton definieert kritisch

¹ Kenneth Frampton received the 'Golden Lion for Lifetime Achievement' in May 2018 from Yvonne Farrell and Shelley McNamara, on the occasion of the opening of the 16th International Architecture Exhibition of the Venice Biennale.

² In conjunction with the transfer of Frampton's archive to Montreal, the exhibition 'Kenneth Frampton: Educating Architects - 4 courses', curated by Kim Föster, was presented at the CCA (June to September 2017).

¹ In mei 2018 ontving Kenneth Frampton de 'Golden Lion for Lifetime Achievement' uit handen van Yvonne Farrell en Shelley McNamara ter gelegenheid van de opening van de 16e Internationale Architectuurtentoonstelling van de biënnale van Venetië.

² Tegelijk met de overgang van Frampton's archief naar Montréal werd de tentoonstelling 'Kenneth Frampton: Educating Architects - 4 courses', geïntroduceerd door Kim Föster, gepresenteerd in het CCA (juni-september 2017).

³ Kenneth Frampton nam de term over van Alexander Tzonis en Liliane Lefaivre, die de term introduceerden in hun artikel 'The Grid and the Pathway' (1981) om de positie van de Griekse architecten Dimitris en Suzana Antonakakis te omschrijven.

and theory, but also offered a critical perspective to design practice. After all, Frampton defines Critical Regionalism as a design position that mediates between local and global developments, but also as an approach that carries a certain resistance without being regressive. For many designers, Frampton's thinking has offered a frame to situate and comprehend the tensions between the local and the global, as well as between the historical and the contemporary, that they encounter in everyday practice.

As is well known, in 1980, just a few months before the opening of the first international architecture exhibition of the Venice Biennale, Frampton slammed the door and resigned from the curatorial team that was composed specifically for the exhibition. His criticism of the central theme of the exhibition, the so-called 'Presence of the Past', heralded his 'alternative' approach to postmodern architecture. Three years later, in 1983, Frampton published his ideas in a groundbreaking essay 'Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance'. In this text, Frampton examines a 'situated architecture' and focuses on the critical capacity of architecture's relation to specific characteristics such as topography, climate, light and tectonics to be discovered in a number of buildings of the time. He argued that within these projects a certain form of resistance seemed to develop at the precise moment that culture became a global concept. In other words, in the early 1980s Frampton defended an architectural position that, within globalising trends, strove for a form of cultural, economic and political independence.

Frampton's concept of Critical Regionalism has an interesting genealogy. As explained by Marine Urbain in this issue of *OASE*, it followed a decade of observations, critical analyses and research that began roughly in 1971. Frampton's response to Denise Scott Brown in *Casabella* (December 1971), his *Oppositions* no. 4 on Heidegger (October 1974), the previously mentioned 1980 book *Modern*

2

regionalisme immers als een ontwerppositie die bemiddelt tussen lokale en mondiale ontwikkelingen, maar ook als een benadering die samengaat met een zekere weerstand – overigens zonder regressief te zijn. Voor veel ontwerpers biedt het denken van Frampton in die zin een kader om de spanningen die zij in hun dagelijkse praktijk tegenkomen zoals tussen het lokale en het mondiale of tussen het historische en het actuele, te situeren en te begrijpen.

Zoals bekend is Frampton in 1980, enkele maanden voor de opening van de eerste internationale architectuurtentoonstelling van de biënnale van Venetië, opgestapt uit het speciaal voor de tentoonstelling opgezette curatorenteam. Zijn kritiek op het centrale thema van de tentoonstelling, 'The Presence of the Past', luidde zijn latere 'alternatieve' benadering van de postmoderne architectuur in. Drie jaar later, in 1983, publiceerde Frampton zijn ideeën in het essay 'Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance'. In deze tekst onderzoekt

Frampton een 'gesitueerde architectuur' en richt hij zich op het kritisch vermogen van de architectuur in haar relatie tot specifieke kenmerken zoals topografie, klimaat, licht en tektoniek – kenmerken die hij ontdekte bij een aantal gebouwen uit die periode. Frampton beargumenteerde dat deze projecten een vorm van verzet vertoonden, precies op het moment dat cultuur een globale wending nam. Met andere woorden, begin jaren 1980 betrof Frampton een positie, die binnen de globaliserende trends in de architectuur streefde naar 'een vorm van culturele, economische en politieke onafhankelijkheid'.

Frampton's kritisch regionalisme heeft een interessante genealogie. Zoals Marine Urbain in dit nummer van *OASE* aantoont, kwam het concept tot stand na een decennium van observaties, kritische analyses en onderzoek dat ongeveer in 1971 begon. Frampton's reactie op Denise Scott Brown's tekst in *Casabella* (december 1971), zijn stuk over Heidegger in *Oppositions*, nr. 4 (oktober 1974), het eerder

genoemde boek *Modern Architecture* uit 1980, zijn artikel 'Du Néo-productivisme au Postmodernisme' in *L'Architecture d'Aujourd'hui* (1981) en zijn tekst 'The Resistance of Architecture' gepubliceerd in *Architectural Design* (1982), hebben allemaal geleid tot de publicatie van zijn tekst over kritisch regionalisme in Hal Foster's boek *The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture*. De weerklank van deze tekst binnen de architectuurcultuur is onmiskenbaar, net als Frampton's eigen kritische rol daarin. De tekst werd op grote schaal verspreid, bewerkt en gepubliceerd in een aantal tijdschriften, en als hoofdstuk geïntegreerd in de tweede editie van zijn *Modern Architecture*.

Dit nummer van *OASE* gaat dieper in op een reeks thema's, die voortkomen uit een herlezing van 'Naar een kritisch regionalisme', terwijl het ook ambiëert de bredere relevantie van de tekst te demonstreren. Het eerste thema is de lastige positie van de architectuurtheorie tussen specificiteit en abstractie. Wanneer

Architecture, his article 'Du Néo-productivisme au Post-modernisme' in *L'Architecture d'Aujourd'hui* (1981) and his text 'The Resistance of Architecture' published in *Architectural Design* (1982), all led to the publication of his Critical Regionalism text in Hal Foster's book *The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture*. The resonance that this last text obtained in architecture culture and its critical role are undeniable. Widely distributed, the text was reworked and published in a number of journals and integrated as a chapter into the second edition of his *Modern Architecture*.

This issue of *OASE* expands on a series of key themes, all ensuing from a close reading of 'Towards a Critical Regionalism' while also attempting to propel the relevance of the text beyond its immediate concerns. The first theme concerns the difficult position of architecture theory: between specificity and abstraction. When Frampton proposes a more theoretical and thus essentialising reading of architecture culture, instead of a historicising one, it comes with a set of hindrances (for example the necessity to abstract some architectural characteristics), but also with a set of advantages, allowing him – for instance – to delineate a critical design approach that emerges across cultures. The second is the almost inevitable challenge posed by a Euro-centred approach of the so-called 'architectural periphery'. Frampton's interest in 'peripheral architectural approaches' is mainly connected to a European history of (modern/ postmodern) architecture. The way that other 'peripheries' of architecture cultures relate to the tension between universalisation and local practice is not addressed in the Critical Regionalism text. The third theme concerns the many faces of postmodern architecture and the role of the text. While the text reacts strongly to postmodern architecture as an architectural style of historicist eclecticism, it is itself also a product of its own time and thus anchored in a postmodern period, stressing the relationship to history and the relationship to context. Finally, the text also problematises the slow pace of architecture theory:

Revisiting Critical Regionalism
Tom Avermaete, Véronique Patteuw,
Léa-Catherine Szacka & Hans Teerds

3

Frampton in plaats van een historiserende een meer theoretische en dus meer essentiële lezing van de architectuurcultuur voorstelt, biedt dit niet alleen nadelen (zoals het noodzakelijk abstraheren van sommige architectuur kenmerken) maar ook voordelen. Het geeft Frampton bijvoorbeeld de kans om een kritische ontwerpbenadering te definiëren die door de verschillende cultuuruitingen heen ontstaat. Ten tweede is er de bijna onvermijdelijke uitdaging van de zogenoemde 'architectuur uit de periferie' binnen een eurocentrische benadering. Frampton's interesse in de architectuurbenaderingen uit de periferie is (en wordt) voornamelijk verbonden met een Europese geschiedenis van (moderne/ postmoderne) architectuur. De manier waarop andere 'periferieën' van de architectuurcultuur omgaan met de spanning tussen universalisme en lokale praktijken, komt in zijn tekst over kritisch regionalisme niet aan bod. Het derde thema betreft de vele gezichten van de postmoderne architectuur en de rol van de tekst. De tekst

reageert sterk op de postmoderne architectuur als was ze een vorm van architecturale stijl van historicistisch eclecticisme. De tekst was echter zelf ook een product van zijn eigen tijd en dus verankerd in een postmoderne periode, waarbij de relatie met de geschiedenis en de relatie met de context werd benadrukt. Ten slotte problematiseert de tekst ook de traagheid van de architectuurtheorie: 'Er wordt gezegd dat architecten altijd hetzelfde gebouw ontwerpen. In zekere zin heb ik altijd hetzelfde essay herschreven.'⁴

De erfenis van het kritisch regionalisme

Er zijn vele redenen om deze tekst zorgvuldig te herlezen. Allereerst formuleert hij een reactie op de postmoderniteit in het domein van de architectuur. Hoewel de tekst zelf deel uitmaakt van het postmoderne, poogt hij ook de eigen tijd en eigen omstandigheden kritisch te lezen, en tegelijkertijd een alternatief te formuleren

³ Kenneth Frampton adopted the term from Alexander Tzonis and Liliane Lefaivre, who introduced it in their article 'The Grid and the Pathway' (1981) to describe the position of Greek architects Dimitris and Suzana Antonakakis.

⁴ Kenneth Frampton, 'Critical Regionalism Revisited', lezing voor de architectuurfaculteit van de University of Washington Campus, Seattle, 16 mei 2013.

‘It is said that architects always design the same building. In a sense I have always rewritten the same essay.’⁴

Critical Regionalism’s Legacy

There are many reasons to reread this text carefully. First, it is a text that articulated a particular reaction to postmodernity in the field of architecture. Although being part of postmodernism itself, the text attempted to critically read its own time and context, while formulating an alternative to the then current forms of postmodern architecture. By doing so, it, secondly, widens the North-American and Western-European scope of canonical architecture theory and history to practices in the peripheries, such as for instance, Spain, Portugal, Finland and Latin-America. His attempt to pay more attention to architectural practices that are beyond the so-called ‘centres’ of Western Europe and North America still deserve our interest. In the third place, Frampton’s ambition to resist universalisation and universality, in favour of specificity and locality, continues to offer a valuable contribution to the current discourse on the global and local context of contemporary design practice. Fourth and most importantly, the concept of Critical Regionalism holds a particular position in recent architecture culture because it – rather exceptionally – resonated simultaneously in the fields of architecture theory and of design practice. Unlike many other concepts that remain exclusive to one of these fields, Critical Regionalism provided theoreticians with a lens to conceptualise the current architectural production, while for many practitioners – not the least those who were active in the so-called ‘peripheries’ – it started to function as a mirror. In other words, it provided architects in various cultural and political geographies with the intellectual tools to situate and understand their own practice within the scope of more global tendencies and approaches. More than being a guide or driving force, the text seems to have

4

voor de toenmalige vormen van postmoderne architectuur. Ten tweede verbreedt de tekst de Noord-Amerikaanse en West-Europese reikwijdte van de canonieke architectuurtheorie en -geschiedenis naar praktijken in de periferie, in bijvoorbeeld Spanje, Portugal, Finland of Latijns-Amerika. Zijn poging om meer aandacht te besteden aan architectuurpraktijken die buiten de zogenaamde ‘kenniscentra’ van West-Europa en Noord-Amerika vallen, verdient ook nu nog onze aandacht. Frampton’s ambitie, ten derde, om weerstand te bieden aan de universalisering en universaliteit, in het voordeel van specificiteit en plaatselijkheid, blijft een waardevolle bijdrage leveren aan het huidige discours over de globale en lokale context van de hedendaagse ontwerppraktijk. Als vierde en belangrijkste punt neemt het begrip kritisch regionalisme een bijzondere plaats in de recente architectuurcultuur in. Het resonanceert (en dit is nogal uitzonderlijk) zowel in de architectuurtheorie als in de ontwerppraktijk. In tegenstelling tot

veel andere concepten die exclusief voor een van deze gebieden bestaan, voorzagt het kritisch regionalisme theoretici van een lens om zich een voorstelling te maken van de huidige architectuurproductie, terwijl het tegelijkertijd voor veel architecten – niet in de laatste plaats degenen die actief waren in de zogenaamde ‘periferieën’ – als een spiegel fungeerde. Met andere woorden, het bood architecten in verschillende culturele en politieke omstandigheden de intellectuele handvaten om hun eigen praktijk te situeren, en die te begrijpen binnen de horizon van meer globale tendensen en benaderingen. Meer dan als een gids of drijvende kracht, lijkt de tekst als een seismograaf te hebben gefunctioneerd: het registreerde nauwgezet enkele van de in de architectuurpraktijk opkomende kritische interesses. Als we de verschillende categorieën die Frampton naar voren schuift, vanuit een hedendaags perspectief onderzoeken, lijken ze in het architectuuronderwijs én in de praktijk volledig ontwikkeld: het zijn inmiddels

criteria voor kwalitatieve ontwerpbenaderingen geworden. Met andere woorden, terwijl de categorieën van Frampton in de jaren 1980 nieuwe perspectieven schetsten, lijken ze vandaag volledig opgenomen in de architectuurpraktijk en in het architectuuronderwijs.

Kritisch regionalisme heeft ook zijn relevantie bewezen voor de architectuurgeschiedenis. Het werd onlangs door historici herontdekt als een perspectief dat een nauwkeurig begrip biedt van bepaalde uitdagingen voor de architectuurcultuur gedurende de laatste vier decennia. Dit nummer van *OASE* sluit (hoewel indirect), daarom ook aan bij de groeiende belangstelling voor postmoderne architectuur. De laatste jaren werd een belangrijk aantal boeken en artikelen, tentoonstellingen, lezingen, symposia en dissertaties aan postmoderne architectuur gewijd. Belangrijke conferenties zoals de Society of Architectural Historians (SAH) en het European Architectural History Network (EAHN) hebben minstens één panel dat

functioned as a seismograph, meticulously registering some of the emerging critical concerns in architectural design practice. If we reconsider the different categories proposed by Frampton from a contemporary perspective, it seems as if they have become fully acculturated in architectural education and practice where they are now criteria for qualitative design approaches. In other words, while in the 1980s Frampton’s categories outlined new perspectives, they now seem to be fully integrated in architectural practice and pedagogy.

Critical Regionalism has also proven its relevance for architecture history. The concept was recently rediscovered by historians as a perspective that offers a more precise understanding of some of the concerns and challenges that have driven architecture culture in the last 40 years. As such, this issue of *OASE* is also connected, albeit indirectly, to the burgeoning interest for postmodern architecture. In the last few years, an important number of books and articles, exhibitions, conferences and symposia and dissertations have been dedicated to postmodern architecture. Important conferences such as the Society of Architectural Historians (SAH) or the European Architectural History Network (EAHN) have at least one panel that discusses questions related to postmodern architecture while proposing a critical rereading of the period. More recently, preservation bodies in the Netherlands, the United States, and in the United Kingdom have started to flirt with the idea of listing postmodern buildings. Such a ‘second phase’ of the historiography of postmodernism requires a critical re-reading of postmodern architecture’s sources, a scrutiny of its theoretical concepts and a questioning of its geographical diversity. Such a re-reading aims to grasp the (architectural) intentions of the specific architects, historians, critics and theorists of that period by the contextualisation of their work, as well as a reassessment of the values of their texts. Such is also the aim of this issue of *OASE*, reassessing Frampton’s concept of Critical Regionalism.

Revisiting Critical Regionalism
Tom Avermaete, Véronique Patteuw,
Léa-Catherine Szacka & Hans Teerds

thema’s over postmoderne architectuur bespreekt en een kritische herlezing van de periode voorstelt. Meer recent spelen erfgoedinstaties in Nederland, de Verenigde Staten en Groot-Brittannië met het idee om postmoderne gebouwen op te nemen in hun erfgoedlijsten. Een dergelijke ‘tweede fase’ van de historiografie van het postmodernisme vereist een kritische herlezing van de bronnen van de postmoderne architectuur, een onderzoek van haar theoretische ideevorming en een discussie over haar geografische diversiteit. Zo’n herlezing heeft tot doel de (architecturale) bedoelingen van de architecten, historici, critici en theoretici uit die periode te begrijpen door hun werk een plaats te geven en hun teksten te herwaarderen. Dat is ook het doel van dit nummer van *OASE*, waarin Frampton’s concept van het kritisch regionalisme opnieuw wordt geëvalueerd.

Kritisch regionalisme herlezen

Dit nummer van *OASE* is opgebouwd rond drie delen: genealogie, kritische herlezing en hedendaags perspectief. De eerste twee artikelen en de bijbehorende chronologie verankeren Frampton’s verhaal over kritisch regionalisme in eerdere teksten van zijn hand, en plaatsen ze in zijn tijd. Marine Urbain zoekt in de teksten van Frampton naar de condities waaronder het kritisch regionalisme kon ontstaan, en ze plaatst het kritisch regionalisme als een invloedrijk spectrum in de ideologische discussies van de jaren 1970 – discussies die gingen over de crisis van de moderne beweging, de rol van de architect en het moderne project voor de samenleving. Carmen Popescu kijkt vervolgens naar de belangrijkste inspiratiebronnen en drijfveren, en analyseert hoe die bijdroegen aan het verdwijnen van de geschiedenis uit het denken over architectuur – door ruimte boven tijd te stellen. Deze afvlakking van de geschiedenis, zoals Popescu stelt, bleek

5

⁴
Kenneth Frampton, ‘Critical Regionalism Revisited’, lecture held at the Department of Architecture, University of Washington Campus in Seattle, 16 May 2013.

niet alleen een voorbereiding voor een theoretisch ‘fundament’ van het kritisch regionalisme, maar probeerde ook de modernistische principes te redden. Deze twee genealogieën worden vergezeld door een chronologische lijst met teksten en colleges van Frampton.

Het tweede deel van het nummer bevat vier kritische herlezingen van Frampton’s essay uit 1983. Het opent met een bijdrage van Esin Kömez Dağlıoğlu, die Frampton’s nadruk op lokale specificiteit vergelijkt met het vroege contextualisme van de postmoderne architectuur, en beweert dat kritisch regionalisme in de jaren 1980 weliswaar werd voorgesteld als een alternatief voor postmoderne architectuur, maar dat het sterk aansluit bij diens oorspronkelijke uitgangspunten. Charles Holland stelt een herlezing van de tekst voor met betrekking tot de rol van geschiedenis. Als de hernieuwde belangstelling voor de architectuurgeschiedenis, zoals blijkt uit de eerste internationale architectuurtentoonstelling van Venetië

13 May 1980

Robert Stern
Columbia University
Architecture Department
New York, N.Y.

Dear Robert:

I have reluctantly come to the decision that I cannot continue as one of the critics in this year's Biennale in Venice and I have written to Paolo Portoghesi explaining exactly why I don't feel that I can fulfill this charge. It was not an easy decision for me to arrive at since I am well aware that it will probably affect my future relations with many people as well as with Portoghesi. Be this as it may, I feel that there are in the last analysis important issues at stake and these have to take precedence over hitherto amiable personal relations. These issues as far as I am concerned come down to the following:

- 1) This Biennale seems to represent the triumph of Post-Modernism - however loosely this may be defined and God knows it is a very inclusive concept!
- 2) I have written a text which is categorically critical of this position and I had until recently intended to submit this text for the catalogue.
- 3) I have come to the conclusion that this would be an absurdity; that however negative my text, it would still be absorbed within and by the demagogic policy which while apparently open seems to characterize the direction of this year's Biennale.

You may take exception to this, but this is how I have come to perceive the policy of the selection. As I wrote to Paolo, "I am at a loss as to what you wanted to demonstrate with this exhibition." The thing that finally clinched it for me was when I realized how prejudicially the work had been selected from Spain. Of course it would be a hard case to prove publicly, but the fact that Ignacio Solà-Morales was first invited to be a "commissioner" and then dis-invited (or rather told who he should choose) is enough for me.

Sooner or later, win or lose, one has to choose. In the end I don't see the difference in terms of strategy between the Biennale and Arthur Drexler's *Transformations* exhibition. The game as far as I am concerned is the same; that is, in the name of populism, to reduce architecture to a commodity.

As you well know I wrote a critical attack on *Transformations*

(cont'd.)

Revisiting Critical Regionalism

This issue of *OASE* is structured around three main parts: Genealogies, Critical Re-readings, and Contemporary Perspectives. The first two articles and accompanying timeline embed the text in the earlier writings of Frampton and in the context of its time. Marine Urbain explores the conditions for the emergence of the notion Critical Regionalism within Frampton's writings and replaces Critical Regionalism as an influential spectrum in the ideological discussions of the 1970s; with regard to the crisis of the Modern Movement, the role of the architect and the modern project for society. Carmen Popescu looks at the major sources of inspiration and their (different) motivations, analysing how each of them has participated in erasing history from architectural thinking, by favouring space against time. This flattening of history, as Popescu argues, not only prepared a theoretical embedment of Critical Regionalism's 'grounding', but it also attempted to come to the rescue of the modernist principles. These two genealogies are accompanied by a timeline presenting both Frampton's writing and teaching.

The second part of the issue presents four critical re-readings of Frampton's 1983 essay. It opens with a contribution by Esin Kömez Dağlıoğlu, who compares Frampton's emphasis on local specificity with postmodern architecture's early contextualism, and claims that while Critical Regionalism was suggested as an alternative to postmodern architecture in the 1980s, it strongly aligned with its original premises. Charles Holland proposes a re-reading in relation to the role of history. If the renewed interest in architecture history evident in the first international architecture exhibition of Venice (1980) represented for Frampton, a rejection of modernism's commitment to both technological and social progress, Holland questions how Critical Regionalism's supposed resistance to historicist readings of architecture deals with its own history. Irina Davidovici considers

Revisiting Critical Regionalism
Tom Avermaete, Véronique Patteeuw,
Léa-Catherine Szacka & Hans Teerds

7

(1980), voor Frampton een afwijzing betekende van het engagement van het modernisme met zowel technologische als sociale vooruitgang, dan vraagt Holland zich af hoe het vermeende verzet van het kritisch regionalisme tegen historicistische lezingen omgaat met zijn eigen geschiedenis. Irina Davidovici analyseert het verband tussen de Ticiner architectuur en de theoretische constructie van het kritisch regionalisme die Kenneth Frampton begin jaren 1980 voorstelde. Ze betoogt dat Frampton's externe en theoretische blik van groot belang waren voor praktijken die hij analyseerde en een belangrijk effect hadden met name door een aantal interne tegenstrijdigheden binnen de Ticiner architectuur te negeren en door de uitwisselingen tussen deze 'periferie' en de intellectuele centra van de architectuurpraktijk persoonlijk in te kleuren. Andrew Leach en Nicole Sully lazen Frampton's woorden, introducties en inleidende essays in de boeken die hij samenstelde over architecten die betrokken waren bij een

(volgens Frampton) kritisch-regionalistische praktijk. Ze onderzoeken hoe Frampton de ideeën, tropen of waarden die zijn blijvende relevantie voor de hedendaagse architectuurcultuur veiligstellen, blijft ontwikkelen. In de laatste bijdrage aan deze sectie gaat Stylianos Giamarellos in op de onopgeloste spanning tussen theorie en geschiedenis die aan de basis ligt van het kritisch regionalisme. Hij betoogt dat Frampton's kritisch regionalisme eerder de bredere belangen van het westerse architectuurdiscours van de jaren 1980 weerspiegelt, dan een specifieke terugkeer naar de regio adviseert.

Het laatste deel van dit nummer gaat in op de stimulerende inhoud van de tekst binnen de huidige architectuurpraktijk. Zes architecten uit België en Nederland lazen Frampton's tekst en legden die naast hun eigen werkwijze. Wonne Ickx onderzoekt Frampton's pleidooi voor een architectuur die gevoelig is voor de bestaande condities van plaats, en betoogt dat een grondgebonden architectuur een politiek

instrument kan zijn tegen de commodificatie van architectuur tot een wereldwijd consumptiegoed. Marjolein van Eig legt de nadruk op Frampton's pleidooi voor een *arrière-garde* die zij relevant vindt voor de Nederlandse praktijk. Ze bespreekt het 'Tuinhuis' in Almere, een sociaal woningbouwproject van Korth Tielens Architecten, als een geslaagd en belangrijk hedendaags voorbeeld. In het interview van Hans Teerds praten Lilith van Assem en Elsbeth Ronner over Frampton's afwijzing van het postmodernisme en bepleiten ze een informele benadering van de architectuurgeschiedenis en de hedendaagse cultuur. Een informele benadering biedt immers ruimte voor het experiment. In zijn gesprek met Véronique Patteeuw is Job Floris kritisch over Frampton, omdat die het pleidooi voor ambiguïteit van het postmodernisme verwerpt. Juist die ambiguïteit stelt zijn bureau Monadnock in staat architectuur op te vatten als kritisch, bewegend tussen autonomie en locatie-specificiteit. Ken De Cooman van

Ticinese architecture's alignment to the theoretical construct of Critical Regionalism proposed by Kenneth Frampton in the early 1980s. She argues that Frampton's top-down reading and theoretical appraisal became instrumental for the practices he analysed and had an important effect: most notably by ignoring some inner contradictions of the architectural production in the Ticino region and by the colouring of exchanges between this 'periphery' and the centres of architectural practice. Andrew Leach and Nicole Sully read across the forewords, prefaces and introductory essays written by Frampton to new books on those architects who have been involved in a – according to Frampton – critical regionalist practice. While doing so, they examine how Frampton continues to explore the ideas, tropes or values that secure his enduring relevance to contemporary architecture culture. In the final contribution to this section, Stylianos Giamarellos addresses the unresolved tension between theory and history that lies at the core of Critical Regionalism and argues how Frampton's Critical Regionalism, instead of advancing a focused return to the region, reflected the broader concerns of the Western architecture discourses of the 1980s.

The final section of this issue explores the stimulating character of the text within current architectural practice. Six architects from Belgium and the Netherlands examine Frampton's text in relation to their own methodology. Wonne Ickx explores Frampton's advocacy for an architecture that is sensitive towards the existing conditions of the site, arguing how a grounded architecture offered a political tool to counter the commodification of architecture into a global consumer product. Marjoleine van Eig considers Frampton's plea for an *arrière-garde* still relevant for practices in the Netherlands, and discusses the 'Tuinhuis', a social housing project in Almere designed by Korth Tielens Architecten, as a relevant contemporary example. In the interview by Hans Teerds, Lilith van Assem and Elsbeth Ronner question Frampton's rejection of postmodernism,

8

BC Architecten onderzoekt hoe aspecten als klimaat, context en tektoniek vandaag de dag waardevol zijn, niet vanwege hun verzet tegen gelijksoortigheid, maar vanwege hun belang voor het welzijn van de mensheid op lange termijn en daarom wereldwijd moeten worden aangepakt. Maarten Van Den Driessche en Lieven Nijs bespreken hoe algemene Europese normen een sterke invloed hebben op de lokale bouwpraktijk, vooral op de relatie tussen constructie en gevelbekleding. Met de ontwikkeling en productie van een nieuwe bouwsteen wil Nijs' bureau BLAF-architecten de nauwe relatie tussen bouwen en architectuur, constructie en betekenis, herstellen.

De pogingen om Frampton's tekst 'Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance' te verankeren, te herlezen en opnieuw onder de aandacht te brengen, worden hier geplaatst tussen de woorden van Frampton zelf – woorden die de decennia tussen 1983 en 2019 overbruggen. Het nummer

opent met een herdruk en volledige vertaling in het Nederlands van de tekst van Frampton en sluit af met een interview, dat ingaat op de intellectuele context waarin het concept van het kritisch regionalisme is ontstaan, maar ook terugblik op de ambities en de receptie van het concept, en onderzoekt in hoeverre de tekst een kritisch keerpunt kan zijn in het architectonisch denken, de praktijk en het onderwijs.

Voorbij het kritisch regionalisme

Zoals blijkt uit de vele bijdragen aan dit nummer, ligt het grootste belang van Frampton's kritisch regionalisme in de ambitie om de (politieke) urgentie van architectuur opnieuw op te eisen. Naast noties als tektoniek, topografie en tactiliteit, is de tekst vooral relevant vanwege het idee van een architectuur van verzet, in het centrale moment tussen moderne en postmoderne architectuur, in het smeden van een relatie tussen geschiedenis en architectuurproductie, waarbij afstand

wordt genomen van het historicisme, en in de bijzondere combinatie van perspectieven en waardesystemen die de rol en het doel van architectuur ter discussie stellen. De tekst van Frampton kan worden opgevat als een poging om, wat de Duitse filosoof Jürgen Habermas – in een tekst die toevallig in hetzelfde boek werd gepubliceerd als Frampton's tekst – het 'onvoltooide project van de moderniteit' noemde, na te streven.⁵ Dit 'project' had als hoofddoel het normatieve uit te dagen en de sociale emancipatie en vooruitgang voortdurend te bevorderen. Het kritisch regionalisme is een poging om een alternatief te formuleren voor een postmoderne positie die het project van de moderniteit als vervuld beschouwt en zich terugtrekt naar een reeks premoderne referenties. Als zodanig stelt het kritisch regionalisme een reeks disciplinaire categorieën voor die gericht zijn op het begrijpen van de architectuur voorbij een (esthetische) universalisering. Maar als Frampton deze categorieën oorspronkelijk op politieke

and make a plea for an informal approach to architecture history and contemporary culture, as it offers room for experimentation in their work. In his conversation with Véronique Patteeuw, Job Floris criticises Frampton for rejecting the fertility of postmodernism's plea for ambiguity, a notion that enables his office Monadnock to conceive of architecture as critical, oscillating between autonomy and site-specificity. Ken De Cooman of BC Architects explores how aspects such as climate, context and tectonics have value today, not because of their opposition to the forces of universalisation, but because of their importance for the long-term wellbeing of humankind, and how they should therefore be envisioned globally. Maarten van den Driesschen and Lieven Nijs discuss how general European norms strongly influence local building practices, particularly on the relationship between construction of the building and the cladding of the façade. By developing and producing new building bricks, Nijs's office BLAF-architecten wants to restore the close relation between building in architecture, construction and meaning.

These attempts to embed, reread and propel Frampton's text 'Towards a Critical Regionalism: Six Points for an Architecture of Resistance' are bookended by the words of Frampton himself – words that range from 1983 to 2019. The issue opens with a reprint and complete translation into Dutch of Frampton's text and closes with an in-depth interview, probing into the intellectual context in which the concept of Critical Regionalism came into being but equally looking back on the ambitions and the reception of the concept of Critical Regionalism, exploring its capacity to act as a critical marker in architectural thinking, practice and education.

Expanding upon Critical Regionalism

As becomes clear in the range of contributions to this issue, the main relevance of Frampton's Critical Regionalism resides in its ambition

Revisiting Critical Regionalism
Tom Avermaete, Véronique Patteeuw,
Léa-Catherine Szacka & Hans Teerds

9

repercussies had gericht, is het kritische fortuin van de tekst er niet in geslaagd om deze politieke doelstellingen in leven te houden. Terwijl vele van de categorieën en concepten van het kritisch regionalisme in de afgelopen decennia in de ontwerp-praktijk gemeengoed werden, werd de tekst zelf paradoxaal genoeg al te snel verwezen naar de pagina's van de geschiedenisboeken. Deze historisering van het kritisch regionalisme neutraliseerde de politieke lading ervan en veranderde het in een slechts operatief perspectief voor de architectuurpraktijk. Het herlezen van kritisch regionalisme vandaag is een uitnodiging om niet alleen opnieuw de geëngageerde aard van de historiografie en de kritiek te bevragen, maar ook om na te denken over het politieke karakter van het architectuurontwerp.

5
Jürgen Habermas,
'Modernity: An Incomplete Project', in: Hal Foster (red.), *The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture* (New York: New Press, 1983), 1-15.

to reclaim a (political) agency for architecture that reaches beyond mere consent. Beyond specific notions such as tectonics, topography and tactility, the relevance of the text lies in the idea of resistance, in its pivotal momentum between modern and postmodern architecture, in its forging of a relation with history in architectural production, while keeping distance from historicism and in the particular combination of perspectives and value systems questioning architecture's role and purpose. Frampton's text can be understood as an attempt to pursue what German philosopher Jürgen Habermas called – by coincidence proclaimed in a text published in the same book in which Hal Foster also included Frampton's essay – the 'unfinished project of modernity'; a project that had as its main objective to continuously challenge the normative and to incessantly propel social emancipation and progress.⁵ Critical Regionalism is an attempt to formulate an alternative for a postmodern position that considers the project of modernity as fulfilled and retreats to a set of premodern references. As such, Critical Regionalism proposes a set of disciplinary categories that aimed at understanding architecture beyond (aesthetic) universalisation. But if Frampton had originally set out these categories targeting political repercussions, the text's critical fortune failed to keep these political objectives alive. While many of the categories and concepts of Critical Regionalism became common in design practice in the past decades, paradoxically the text itself was all too soon referred to the pages of history books. This historicisation of Critical Regionalism neutralised its political charge and merely turned it into an operative perspective for architectural practice. Rereading Critical Regionalism today, however, is an invitation to not only question – once again – the engaged nature of historiography and criticism, but also to reflect upon the political character of architectural design.

⁵
Jürgen Habermas, 'Modernity: An Incomplete Project', in: Hal Foster (ed.), *The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture* (New York: New Press, 1983), 1-15.